

מינים הרוצים להשתתף בשיעור הדף היומי

מינים הרוצים להשתתף בשיעור הדף היומי, האם לקבלם?
ומה הדין כשבאים מעצמם מבלי שקיבלו רשות, האם לדחותם?

שאלה

שאלתי שאלה זו את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל והשיב לי:
נאמר במסכת ע"ז (דף ז ע"א): אם תלמיד הגון הוא יפוצו מעיינותיך, ואם לאו
יהיו לך לבדך. וגם במסכת חולין (דף קלג) נאמר כל השונה לתלמיד שאינו הגון
נופל בגיהנום... כזורק אבן למרקוליס, ולכן לכאורה יש לדחותם.
אבל אם אותו יהודי הבא ללמוד נולד להורים כאלו והוא תינוק שנשבה, אפשר
לקבלו אם מבקש. ואף על פי שהאגרות משה מרחיקם מאד (עיין אגרו"מ או"ח
ח"ד סימן צא ובעוד מקומות), בכל זאת אם בא ללמוד תורה אין לדחותם.

תשובה

■ הרב יצחק זילברשטיין
קב ונקי, סימן שז, עמ' רפב

האם יעיר המגיד שיעור לאבל שמגיע לשיעור?

מעשה במגיד שיעור שנכנס לבית הכנסת על מנת למסור שיעור בדף היומי,
והנה הוא מבחין ביהודי הנמצא בתוך שבעת ימי האבלות שלו, שמגיע גם הוא
אל השיעור. מדובר באדם שאינו מבאי בית הכנסת הקבועים, ועתה בשעת
אבלו מתעורר לשמירת המצוות. ומסתפק המגיד שיעור האם עליי להעיר את
תשומת לבו של האיש על כך שאבל אסור בדברי תורה כמבואר בשו"ע (י"ד
סימן שפד ס"א), או שמא אשתוק ואניח לו להשתתף בשיעור, [ויש לציין,
שהשיעור מסודר לפי סדר הדף היומי, ולא היה שייך להפסיק את הרצף ולעסוק בענייני
אבלות, וכמו כן המגיד שיעור לא הכין שיעור בנושא?]

שאלה

נראה שאם מדובר בשיעור שנלמדים בו הלכות מעשיות, יש להניח לאבל
להשתתף בשיעור, שהרי יש להפרישו מאיסורים, כגון מחילולי שבת, או
מאכילה בלא ברכה וכדומה, והרי אלו דינים שהוא חייב בהם אף בימי אבלו.
אלא שיש לדון במקרה שהסוגיא הנלמדת אינה עוסקת בענייני הלכה למעשה,
האם גם אז יש להניח לו להיכנס לשיעור.

תשובה

והיה נראה שבכל מקרה לא יעיר לו, משום שבסגולת קדושת התורה והמאור שבה ניתן
להחזירו למוטב.

אך מאידך, יתכן שיש להעיר לו, ולא להתחשב בסברא הנ"ל, שהרי כלל נקוט בידינו
שאינו עושים "מסחר" במצוות, והיאך נוכל לשמח אבל על ידי דברי תורה ערבים
נגד פסק השולחן ערוך.

ולמעשה נראה שאם מדובר במקרה שידוע לנו כי האיש יעסוק בביתו בדברי ליצנות ושחוק וכדו', בודאי שעדיף שיכנס לבית הכנסת, שכן ברור שעדיף לשמוח בדברי התורה הקדושה, ולא חלילה בדברים אחרים. וכעין דברי ה'מאמר מרדכי' (הו"ד בביאור הלכה סימן תקנ"ד ולכן) בנוגע ללימוד תורה בתשעה באב שכתב: "ואי לאו דמיסתפינא מחברייה הוה אמינא דאפילו ביום תשעה באב עצמו היה לנו להקל [וללמוד תורה], שבעונותינו הרבים נתקלקלו הדורות, וביום תשעה באב מטיילין בשווקים ומשיחין שיחת חולין, ואפילו היודעים ספר וקצת הלומדים מקילין בזה, וכשיטא דבאופן זה יותר היה עדיף להו ללמוד", יעו"ש.

ומסופר שפעם אחת הגיע יהודי אל בית הכנסת בשבת על ידי נסיעה ברכב, ורצו המתפללים לגעור בו, אך הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל מנעם, ונימק, שאם לא יבוא להתפלל בבית הכנסת, קיים חשש שיסע בשבת קודש לים, ואולי גם יגיע לידי התבוללות.

ונראה שאף כאשר לא יעסוק בהבלים יש להניח לו להיכנס, משום שהמגיד שיעור אינו חוטא כשיושב האבל בין הציבור, מכיון שהוא לא מתכוין לשמח את האבל, אלא ללמוד תורה עם הציבור, אלא, שיכול למנוע אותו מללמוד ולרמוז לו שיעזוב את המקום, אך בזה הוא עלול להרחיקו לגמרי מהתורה, ויצא שכרו בהפסדו. ולכן נראה שניח לו המגיד שיעור להיכנס לשיעור.

■ הרב יצחק זילברשטיין
חשוקי חמד, בכורות, כ"ט ע"א

לימוד מסכת מועד-קטן במסגרת הדף היומי

ואשר שאל כב' בענין לימוד מס' מועד קטן ובפרט בסדר דף היומי.

אין לי להוסיף על מה שהעתיק כב' בקיצור, והעיקר מש"כ בס"ח סי' רס"א דלא זו דאינו מזיק אלא מצוה גמורה היא, אלא שיש להתפלל לפני זה שלא יגרום שום דבר רע, ואין היא וכיו"ב ח"ו גורם נזק אלא דברת בני אדם כאשר רמז בס"ח שם, אבל דברי תורה עצמם הם דברי אלקים חיים וגורמים אריכות ימים, אלא שאין רגילים לקבוע ישיבה ע"ז, אבל מצוה כלימוד ש"ס על הסדר בין ביחידות בין ברבים כדף היומי חלילה לחסר חלק מתורת חיים.

ומי לנו גדול מגדולי הראשונים אבירי התורה כבעלי תוס' והרא"ש ומרדכי, כרבינו הרמב"ן והריטב"א ועוד, כבעלי שו"ע הטור וכל שלטי גבורים שלא שינו מעיונם בזה לעומת שאר חלקי התורה.

ואם בכל זאת חושש אדם לנפשו יתפלל שגם עי"ז יזכה להאריך ימים ושנים, ואריכות בזה ללא צורך.

ואשרי לו שזוכה ומזכה הרבים, ידידו דוש"ת, מצפה לחסדי ה'.

■ הרב שמואל הלוי וואזנר
שבת הלוי, חלק י, סימן א אות ב

מה הם המסכתות הכי קשות בסבב הדף היומי?

שאלה

בשבוע הבא נתחיל את סדר נשים ונתחיל ללמוד את מסכת יבמות בסבב הלימוד של הדף היומי.
חברים בשיעור שלנו אמרו שזו אחת המסכתות הקשות ביותר בדף היומי. האמנם כך?

תשובה

מרגלא בפומא דאינשי שמסכתות ענ"י הם המסכתות הקשות בש"ס. מסכתות ענ"י אלו מסכתות עירובין נידה ויבמות. אמנם, שמעתי פעם, שבאחד מספרי האחרונים מובא שהאות י' מתייחסת למסכת יום טוב (מסכת ביצה) ולא למסכת יבמות, והטעם לכך הוא, שמסכת זו משלימה את מסכת שבת ומסתמכת עליה, וקשה ללמוד אותה אם לא למדת היטב קודם לכן את מסכת שבת. אך כאמור, מקובל שהכוונה היא למסכת יבמות (וכך מובא בזוהר (רע"א מהימנא, כי תצא, רעו ע"א): "כתיב ביה במשיח, עני ורוכב על חמור. עני איהו תמן בסימן, ערובין נדה יבמות").

מדוע דווקא מסכתות אלו נחשבות למסכתות הקשות בש"ס?

"יכול להיות יום אחד בו לומדים דף קשה, ובמקרים נדירים אך חוזרים מהשיעור באווירת נכאים מפאת חוסר הבנה, אך למחרת פותחים דף חדש, ועשויים לפגוש וללמוד דף קל ומובן יותר"

ר' יעקב עמדין (מטפחת-ספרים, ד, קעד) ביאר הטעם כך: "שלא יכלו לירד לעמקן של שלוש מסכתות הללו החמורות מאד, מחמת ריבוי החלוקות החדודות שבהן (...) שלא יכלו להשוות כל הסוגיות השונות והסתירות הנמצאות בהן, לתרצם וליישבם כדרך שעשו בשאר כל המסכתות, חוץ מאלו קשות ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם".

לעומתו, בשיירי כנסת הגדולה (יו"ד רמה, ג) כתב שהטעם איננו מהותי, אלא הטעם הוא כך: "ואני שמעתי בקושטא שנמנעים מלקרות ערובין ונדה ויבמות מפני שראשי תיבותיהן ענ"י. הווה אומר: סימן בעלמא, ולא בגלל תוכן וקושי המסכתות הללו.

הסבר נוסף שמעתי מהרב שלמה מן-ההר, שנראה לו הטעם, שאין הכוונה שהן מסכתות קשות בפשט וכדו', אלא הקושי המיוחד במסכתות אלו הוא שהרבה מהדינים המובאים בהם הם גזירות ותקנות חז"ל ולא דין תורה, ולכן הקושי הרב הוא להבין מהו הטעם שבמקום אחד גזרו חז"ל ובמקום אחר לא גזרו (ואילו, להבדיל, 'להבין' את הקב"ה, יותר קל, מאשר להבין שכל אנושי).

ובחזרה לשאלתך: קשה מאוד להגדיר מסכת מסוימת כקשה בש"ס. כל לומד דף יומי מכיר את העובדה שבכל מסכת יש סוגיות ודפים קלים ויש סוגיות ודפים

קשים. אין עקביות ברורה. יכול להיות יום אחד בו לומדים דף קשה, ובמקרים נדירים אך חוזרים מהשיעור באווירת נכאים מפאת חוסר הבנה, אך למחרת פותחים דף חדש.

ועשויים לפגוש וללמוד דף קל ומובן יותר. התלמוד הבבלי כלול בכל, וניתן להוסיף לפי דברינו שהתלמוד הבבלי אף כלול ומעורבב ברמות קושי שונות שוב ושוב, ולפעמים אף באותו הדף יש קטע קשה ומיד לאחריו קטע קל ולהיפך.

אמנם, נכון הדבר, שסדר מועד אותו אנחנו מסיימים ללמוד בימים הקרובים, קל יותר מאשר סדר נשים, ובפרט ממסכת יבמות, וסדר נזיקין וקדשים שיבואו לאחר מכן קשים מעט יותר מסדר נשים. אך אעפ"כ קשה לומר באופן ודאי שמסכת מסוימת דווקא, היא היא הקשה בש"ס, וזאת מכיוון שבכל מסכת יש דפים קלים ודפים קשים יותר.

בנוגע למסכתות ענ"י, מניסיוני האישי, מסכת עירובין ומסכת נידה אינן קשות כלל באופן חריג לעומת שאר המסכתות, ובהחלט יש כמה מסכתות אחרות שניתן לומר עליהן שהן קשות יותר ב'פשט הגמרא'. אך בנוגע למסכת יבמות, בהחלט מסכת יבמות איננה מסכת קלה, וגם אורכה הרב של המסכת, וכן המעבר מסדר מועד הקל למסכת יבמות ה'כבדה' יותר, עלולים להוסיף מעט לתחושת קושי המסכת. ישנם מספר ספרים עם תרשימי עזר למבנה המשפחתי בסוגיות שונות במסכת ומומלץ להיעזר בהם בעת הצורך, ובעיקר חשוב לאגור כוחות וסבלנות ולהשקיע יותר זמן בלימוד הדף היומי במסכת זו.

בהצלחה בלימוד מסכת יבמות, ומאחל לך להגיע בקלות עוד 4 חודשים לדברי רבי חנינא שבסיום המסכת: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך" (יבמות קכב ע"ב).

■ **הראל שפירא**

אתר "פורטל הדף היומי"

סדר המסכתות בלוחות הדף היומי

נשאלתי ממרכז קרן התורה אשר בווארשא, אודות סידור לימוד דף היומי שנתפרסם כעת בכל תפוצות ישראל, כפי החלטת הכנסי' הגדולה בווינה בשנת תרפ"ג שנקבע סדר המסכתות בסדר נשים כזה: יבמות כתובות גיטין קידושין נדרים נזיר סוטה, ועתה קמו מפקפקים ע"ז, אם יש להניח הסדר כמו שהוא או יש לשנותו, וזה אשר השבתי:

**"כל מי שקיבל
עליו ללמוד דף
היומי, בודאי
לפי המנהג קיבל
עליו, והמנהג
הוא לסדר
המסכתות כמו
שהן סדורות
בגמרא"**

א) הנה אמנם כן הוא, שלהרמב"ם יש סדר אחר בנוגע לשבע המסכתות אשר בסדר נשים, ודעתו בפתיחה לפירוש המשנה זרעים, שסדר המסכתות בסדר נשים הוא, יבמות כתובות נדרים נזיר גיטין סוטה קידושין (בתוספות יו"ט ריש סוטה כתב, שיש להקדים סוטה לפני גיטין). אכן הסדר הנהוג אצלנו בש"ס בבלי הוא, יבמות כתובות גיטין קידושין נדרים נזיר סוטה, וא"כ הטיבו את אשר עשו לקבוע ללימוד דף היומי בסדר המסכתות כמו שהוא לפנינו בגמרא, ואדרבה אלו ה"נ נותים מזה הסדר וקבעו סדר אחר כפי סדרו של

הרמב"ם, הי' מקום לפקפק, מדוע נטה מסדר הנהוג והרגיל בגמרא ובחרו בסדר אחר: (ב) ואם כי הדברים פשוטים מצד עצמם יש להביא סמוכין להם, דכל עיקר ענין לימוד הדף היומי הוא כנדר (...) וא"כ ה"נ כל מי שקיבל עליו ללמוד דף היומי, בודאי לפי המנהג קיבל עליו, והמנהג הוא לסדר המסכתות כמו שהן סדורות בגמרא, ולכן כפי הסדר הזה מהראוי הי' לקבוע גם סדר הלימוד של דף היומי.

ג) בר מן דין נראה, דאפי' אם לכתחלה הי' איזה פקפוק, איך לקבוע הסדר אם כפי הסדר של הרמב"ם או כפי הסדר הנהוג בגמרא, הנה עתה שכבר נתפרסם הסדר כמו שהוא בגמרא בודאי לא נכון לשנותו, כי אחר שנתפרסם הסדר הזה, הנה בודאי נחשב לקבלה מצד הלומדים, והוה כאומר אשנה פרק זה בזמן פלוני כפי שנתפרסם זמן לימוד המסכתות, ואין לשנות, ויש לדמות זאת קצת להא דאיתא בב"ב (ט' ע"א) ר' אשי אמר אנא אתנוי נמי לא צריכנא, דכל דקא אתי אדעתא דידי אתי, וה"נ כל הלומדים את דף היומי כפי החלטת הכנסי' הגדולה, מסתמא קבלו עליהם ללמוד אותו כפי דעת חכמי התורה שיסדרו הלימוד, למען יחוגו בכל תפוצות ישראל בזמן אחד את סיומי המסכתות וגם את הסיום הגדול, ועי"ז יתרבה כבוד התורה, וכיון שנסדר סדר הלימוד ונתפרסם זה זמן רב, ואיש לא מחה כנגדו אין לשנותו עוד. ויש להביא עוד דוגמא לזה מדברי הגמרא בגיטין (ט' ע"א), בשכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד, חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד, וכתבו התוס' שם בד"ה ואינו, דכל תקנת חכמים הוא, גם מה שחוזר בנכסים גם מה שאינו חוזר בעבד, דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים עיי"ש, וה"נ מסתמא הי' דעתם של הלומדים כמו שיאמרו חכמים ויסדרו סדר הלימוד, ועיין תוס' כתובות (ק"ו ע"ב) ד"ה וכי שכתבו דענין לב ב"ד מתנה עליהן הוא, משום דסתמא מקדישין על דעת ב"ד, וזה מתאים ג"כ לעניננו. אכן כבר כתבתי דא"צ לזה, כי גם לכתחלה מהראוי הי' לקבוע סדר הלימוד כמו שנקבע, כיון שהוא הסדר הנהוג והרגיל, ומכ"ש שאין לשנותו אחר שכבר נתפרסם, והאריכות בזה אך למותר:

■ הרב אהרן לעווין
שו"ת אבני חפץ, סימן נג

ציון הדף היומי בראש כל מכתב!

בפרסום של "הנהלת אגודת ישראל", לקראת התחלת לימוד הדף היומי ביום א' של ראש השנה תרפ"ד, נתבקשו כל חברי "אגודת ישראל" לציין בראש כל מכתב, רשמי או פרטי, את הדף היומי הנלמד באותו היום, בצד התאריך.